

URSZULA ZIEMIAŃCZYK
Akademia Rolnicza w Krakowie

AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA MIESZKAŃCÓW WSI

1. Wprowadzenie

Nadrzędnym celem polityki wewnętrznej UE jest łagodzenie różnic oraz budowa więzi społeczno-ekonomicznych pomiędzy krajami członkowskimi i regionami.

Dążenie do większej spójności w UE, poprzez redystrybucję dochodów i finansowanie programów strukturalnych, regionalnych i niektórych innych, łączone jest w Unii z zasadą subsydiarności (pomocniczości), a więc wymaga ono dużego zaangażowania zainteresowanych jednostek, grup społecznych, władz lokalnych, regionalnych i krajowych. Powodzenie programów wspólnotowych zależy w dużym stopniu od samoorganizacji społeczeństwa, inicjatywy oddolnej, powszechnego zaangażowania ludzi w sprawy społeczne itp. cech, które składają się na pojęcie społeczeństwa obywatelskiego.

Rozwój społeczeństwa obywatelskiego i związana z nim aktywność oraz inicjatywa oddolna, są ważne także z innego punktu widzenia: wielkość funduszy przeznaczonych na wspieranie określonych grup społecznych czy regionów to tylko potencjalna możliwość wykorzystania tych środków. Pomiedzy wielkością środków oddanych do dyspozycji beneficjentów przez władze unijne, a rzeczywistym ich wykorzystaniem występują niekiedy wielkie różnice. Aktywność i samoorganizacja potencjalnych beneficjentów jest podstawowym warunkiem pełnego i efektywnego wykorzystania owych funduszy. Ma to też swoje konkretne uwarunkowania instytucjonalne. Poza wymaganymi instytucjami formalnymi (regulacje prawne, odpowiednio zorganizowana administracja publiczna i samorządowa, czy instytucje finansowe niezbędne do obsługi programów), konieczne jest ukształtowanie instytucji nieformalnych, do czego niezbędne są takie cechy jak: skłonność do współdziałania, samoorganizacji, odpowiedzialność, zaufanie, innowacyjność i wiele innych potrzebnych postaw społecznych [Wilkin 2002]. Warto zatem przeanalizować dokładniej społeczną aktywność w środowiskach wiejskich.

2. Cel artykułu

Celem artykułu jest przedstawienie, na tle badań (m.in. CBOS-u) dotyczących aktywności społecznej Polaków, badań autorki dotyczących aktywności liderów społeczności wiejskich. Liderzy to ludzie, którzy stają się niezbędnym elementem zmian, to osoby, które skutecznie przewodzą innym w procesie zaspakajania wspólnych potrzeb, wokół których gromadzą się ludzie z wiarą i zaufaniem, że oni staną się ich przewodnikami w realizacji wspólnych celów. Zatem kwestia przywództwa, zwłaszcza dzisiaj, kiedy z racji członkostwa w UE otworzyły się przed nami nowe możliwości (szczególnie związane z Funduszami Strukturalnymi), jest niezwykle istotna i warto na tą tematykę zwrócić uwagę, co też jest celem niniejszego artykułu.

3. Wyniki badań

3.1. Aktywność społeczna Polaków w badaniach CBOS-u i wg NSP

Aktywność w psychologii definiowana jest jako indywidualna właściwość jednostki, polegająca na większej niż u innych osób intensywności bądź częstotliwości podejmowanych działań [Słownik Encyklopedyczny 1999].

Aktywność można rozpatrywać na wielu płaszczyznach. Najprostsze rozróżnienie to aktywność biologiczna, związana z zaspokajaniem potrzeb życiowych, oraz aktywność społeczna, wyrażająca się w zmienianiu otoczenia przyrodniczego, społecznego i kulturowego stosownie do potrzeb, celów i ideałów człowieka [Dudzinska 1998].

Aktywność społeczna jest uzależniona od wielu czynników m.in. od subiektywnego spojrzenia jednostki na rzeczywistość wokół siebie, od środowiska, w jakim żyje, od potencjalnych możliwości działania, wiedzy na ten temat. Warto przyrzeć się najpierw samej aktywności i jej rodzajom. Ze względu na formę możemy wyróżnić dwa rodzaje aktywności społecznej:

- pracę na rzecz organizacji społecznych (pozarządowych),
- pracę na rzecz środowiska czy osób potrzebujących.

Jeżeli chodzi o pierwszy rodzaj aktywności, to zdecydowana większość Polaków (76%) nie działa w żadnej organizacji. Jednak co czwarty dorosły (24%) deklaruje, że poświęca swój wolny czas na działalność społeczną, w tym co siódmy (14%) udziela się w jednej organizacji, co dwudziesty (5%) – w dwóch organizacjach i tyle samo (5%) w trzech lub więcej. Jeżeli chodzi o mieszkańców wsi aktywność tego rodzaju jest nieco słabsza (21%) wobec średniej w kraju (24%). Na podobnym poziomie pozostaje aktywność rolników (22%). Podejmowanie tego typu aktywności jest silnie związane z wykształceniem – im wyższy poziom, tym chętniej podejmowana jest praca na rzecz organizacji społecznych [CBOS 2004a]. Na wsi, niestety, problem wykształcenia jest jedną z poważniej-

szych barier rozwoju (w województwie Małopolskim na wsi zamieszkuje jedynie 4,2% ludzi z wyższym wykształceniem i ok. 20% ze średnim, podczas gdy w miastach odpowiednio 15% i 39%). Wykształcenie podstawowe ma aż ok. 38% mieszkańców wsi i 21% mieszkańców miast w województwie [Narodowy Spis Powszechny 2002].

Inną kwestią jest przestrzenne rozmieszczenie organizacji. Miasta oferują pod względem pracy społecznej na rzecz organizacji dużo więcej możliwości.

Drugi rodzaj aktywności to praca na rzecz środowiska lokalnego czy osób potrzebujących. Badania CBOS [2004b] przedstawiają skalę tego typu aktywności społecznej w naszym kraju. Ponad połowa ankietowanych, 58% przyznaje, że zdarzyło im się w życiu dobrowolnie i bezpłatnie pracować na rzecz swojego środowiska lub osób potrzebujących. Około 40% osób nigdy nie podjęło pracy społecznej. Większe doświadczenie w pracy społecznej mają również osoby z wyższym wykształceniem.

Warto zwrócić uwagę na deklaracje pracy społecznej w 2003 roku. Prawie co czwarty respondent (24%) deklaruje, że pracował dobrowolnie i bezpłatnie na rzecz swojego środowiska, kościoła, osiedla, wsi, miasta lub osób potrzebujących. Niestety zdecydowana większość, bo aż 76% osób nie podejmowało takich zadań. Ciekawi fakt, że zwiększyła się w stosunku do poprzednich lat deklarowana ilość czasu poświęcona na pracę społeczną. Społecznicy deklarują, że w 2003 r. poświęcili średnio 20 dni na pracę społeczną (w 2002 roku – 18 dni). Połowa osób z tej grupy pracowała mniej niż tydzień, 22% od jednego do dwóch tygodni, a 29% dwa tygodnie lub dłużej.

Odsetek osób działających na rzecz swojego środowiska jest zróżnicowany społecznie. Największą aktywność w tej dziedzinie deklarują rolnicy (51%), którzy wyprzedzają nawet przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji (41%) czy osoby pracujące na własny rachunek (33%). B. Fedyszak-Radziejowska [2003 s. 53] zauważa: „rolnicy,...dotychczas mniej aktywni społecznie, zdają się odrabiać zaległości w tej dziedzinie”.

Warto zwrócić uwagę na jeszcze jeden wskaźnik, który uwzględnia wszelką deklarowaną przez badanych aktywność, tzn. dobrowolną i bezpłatną pracę wykonaną w roku 2003 na rzecz swojego środowiska oraz osób potrzebujących, a także grupową działalność społeczną w organizacjach pozarządowych. Jest nim zbiorczy wskaźnik zaangażowania w pracę społeczną. Jak pokazują badania CBOS [2004b], wskaźnik ten wzrósł w ostatnich latach dla ogółu społeczeństwa i wynosi aktualnie 37% (33% w 2002 r.), co świadczy, że w Polsce przybyło społeczników. Pewne grupy społeczno-demograficzne jednak wyróżniają się aktywnością i do nich zaliczyć możemy m.in. rolników (53%) czy mieszkańców wsi (41%). W 2002 roku wskaźnik ten dla rolników i mieszkańców wsi wynosił odpowiednio 47% i 39% [CBOS 2002], a w roku 2000 – 27% i 32% [CBOS 2000].

Świadczy to o tym, iż środowiska wiejskie coraz chętniej poświęcają swój czas dla dobra wspólnego i stanowią znaczną bazę aktywności społecznej.

Ważnym zatem zadaniem wydaje się być stwarzanie możliwości do działania na rzecz dobra wspólnego w środowisku wiejskim. Ponad 2/5 mieszkańców wsi w 2003 roku pracowało społecznie mimo trudności, z jakimi boryka się polska wieś. Pomimo znajdowania się w gorszej sytuacji w stosunku do mieszkańców miasta, mieszkańcy wsi potrafili być bardziej od nich aktywni. Oznacza to, że mieszkańcy wsi mogą i chcą być aktywni pomimo oczywistych słabości.

Pierwszą z nich jest wykształcenie. Tylko 4,3 % mieszkańców wsi w skali kraju ma wykształcenie wyższe, a 43,3% co najwyżej podstawowe (w miastach odpowiednio 13,7 i 23,7 %) [Narodowy Spis Powszechny 2002]. Brak wykształcenia jest poważną barierą w rozumieniu zachodzących zmian, w dostosowywaniu się do nowej rzeczywistości. Osoby mniej wykształcone mają więcej obaw, a co za tym idzie mniejszą skłonność do ryzyka. Mają utrudniony dostęp do rynku pracy i mniej zarabiają.

Mieszkańcy wsi mają trudniejszy dostęp do informacji np. możliwość korzystania z Internetu w domu ma zaledwie 8 % gospodarstw domowych na wsi i ok. 30% gospodarstw w miastach powyżej 500 tys. mieszkańców [Dostęp do Internetu... 2004]. Jednym z głównych źródeł informacji są środki masowego przekazu. Dziennikarze najczęściej szukają sensacji, a w kraju nie trudno o takie, szczególnie w środowiskach politycznych czy rządowych. 90% Polaków uważa, że korupcja w kraju jest problemem dużym (w tym 65% bardzo dużym) [CBOS 2004c]. Żeby lepiej zrozumieć mieszkańców wsi, musimy popatrzeć z ich punktu widzenia. Zatem mieszkanie wsi słuchając, np. o nadużyciach osób, które otrzymały mandat społecznego zaufania, o kolejnej korupcji (gdzie często mówi się o zawrotnych sumach pieniędzy w sytuacji kiedy jego kilkaset złotych, którymi dysponuje ledwie wystarcza na przeżycie, przy bardzo dużym ograniczaniu własnych potrzeb) musi mieć trudności z pozytywną postawą i pozytywnym nastawieniem do zachodzących zmian. Prawie połowa Polaków uważa, że zmiana systemowa przyniosła więcej strat niż korzyści [CBOS 2003]. Trudno się dziwić tęsknotom za minionym systemem, które można usłyszeć nie tylko na wsi. Ludziom na wsi żyło się lepiej, mogli sprzedać każdą nadwyżkę z gospodarstwa, mogli być zatrudnieni, gdy chcieli pracować, mogli w sumie godnie żyć. W 2000 roku odsetek mieszkańców wsi żyjących w sferze niedostatku, czyli poniżej minimum socjalnego, sięgał ponad 60%, a w sferze skrajnego ubóstwa, czyli poniżej minimum egzystencji prawie 9% [Polska Wieś... 2001].

Dlatego ważnym jest, aby teraz pomóc tym ludziom przełamać bierność, pokazać nowe możliwości, a przez to uzasadnić sens ich aktywności. Często możemy spotkać w literaturze opinie o marazmie i poczuciu bezsensu na wsi. Poczucie bezsensu wiąże się z brakiem przewidywania przyszłych efektów włas-

nego postępowania [Rusin 2003], a marazm to stan przygnębienia, apatii (obojętności, znużenia) [Kopaliński 2003].

Wydaje się, że na kształtowanie się takich postaw wpływa m.in. słaby przepływ informacji, niedoinformowanie społeczeństwa o możliwościach związanych z podejmowaniem aktywności, działaniem organizacji obywatelskich w środowisku (i ich występowaniem o dofinansowanie i granty w różnego rodzaju programach).

Ważnym zadaniem zatem staje się docieranie z informacją do małych społeczności, propagowanie potencjalnych możliwości działania, ogólnie mówiąc budowanie społeczeństwa informacyjnego.

Słabością, jak zostało już wspomniane, jest ograniczona liczba organizacji pozarządowych w środowisku wiejskim, co jest odzwierciedlone we wskaźniku uwzględniającym pracę na rzecz organizacji trzeciego sektora.

Wreszcie słabością jest również brak w wielu środowiskach ludzi podejmujących role przywódcze, wokół których mogliby gromadzić się inni, którzy wprowadzić nie mają własnych koncepcji, ale jednak chętnie zaangażowaliby się w działania na rzecz dobra wspólnego.

3.2. Aktywność osób uchodzących za liderów

Badania w Akademii Rolniczej w Krakowie przeprowadzono w latach 2001-2002, metodą wywiadu, według kwestionariusza, z wybranymi celowo 216 osobami, w 8 gminach województwa małopolskiego. Badaniem objęto osoby, które uczestniczyły w opracowywaniu ostatniej strategii rozwoju gminy oraz dodatkowo osoby wskazane przez pracowników służb doradczych jako osoby aktywne i postrzegane w środowisku jako liderzy.

Gminy zostały dobrane do badań celowo, tak, aby reprezentowały różne części regionu. S. Moskal (1997) wyróżnił trzy ułożone równoleżnikowo strefy małopolski: północną, południową i środkową. Strefa środkowa wytworzyła się wzdłuż ważnego międzynarodowego szlaku komunikacyjnego Kraków – Tarnów – Rzeszów – Przemyśl, która charakteryzuje się szczególnie gęstym osadnictwem, znacznym rozdrobnieniem ziemi i dużym udziałem ludności o nierolniczych źródłach dochodu. Strefa ta, szeroka na zachodzie, wyraźnie zwęża się ku wschodowi. Na północ od niej leżą tereny nieco rzadziej zaludnione, zachowujące bardziej rolniczy charakter, na południu natomiast rozciąga się strefa wyróżniająca się specyfiką warunków przyrodniczych oraz różnorodnością źródeł dochodu mieszkańców.

Na użytek badań strefę południową podzielono jeszcze na dwie odrębne części: rejon podgórski i rejon górski; zatem wydzielono łącznie 8 gmin reprezentujących 4 różne części Małopolski. Grupy gmin (po 2 gminy w każdej grupie) zostały nazwane według stref, które reprezentują: północne, środkowe, podgórskie i górskie.

Wśród respondentów było 146 mężczyzn (blisko 68%) i 70 kobiet. Co do wieku najliczniejsza jest grupa osób między 41 a 50 rokiem życia (ok. 42%), zarówno wśród kobiet jak i mężczyzn. Kolejną co do wielkości grupę stanowiły osoby z przedziału 31–40 lat (nieco ponad 27%), a następnie respondenci w wieku 51–60 lat (niepełna 16%). Osoby w wieku do 30 i powyżej 60 lat były najmniej liczne, gdyż udział każdej z tych grup wyniósł niecałe 8%.

W próbie ogółem blisko 48% osób miało wykształcenie średnie (w tym 33% średnie zawodowe), zasadnicze zawodowe 28%, wyższym legitymowało się prawie 18%, natomiast podstawowym 6% badanych.

Struktura wykształcenia badanej próby wskazuje, że osoby postrzegane w swoim środowisku jako liderzy mają na ogół wykształcenie lepsze od przeciętnego.

Respondenci pytani, czy uczestniczą w życiu społecznym wsi odpowiadali, że dość często (45%), stale (24%), lub dość rzadko (26%). Ok. 5 % respondentów uważało, że nie uczestniczy w życiu społecznym w swojej miejscowości.

W jaki sposób urzeczywistnia się udział aktywnych mieszkańców w życiu społecznym własnego środowiska?

Okolo 67% ogółu respondentów deklaroowało uczestnictwo w zebraniach, sesjach, komisjach, radach. Nieco ponad 60% zgłaszało przynależność do różnego rodzaju organizacji, stowarzyszeń, fundacji itp. Okolo 8% mówiło o współpracy ze współmieszkańcami, np. przy organizacji imprez kulturalnych czy sportowych. Okolo 5 % wskazywało na uczestnictwo w pracach na rzecz budowy infrastruktury i również 5% na pracę na rzecz kościoła.

Co do respondentów deklarujących przynależność do różnego rodzaju organizacji, można stwierdzić, że co ósmy należał do organizacji zajmującej się rozwojem bądź promocją gminy. Podobny poziom przynależności występuje w przypadku partii politycznych i Ochotniczych Straży Pożarnych. Do organizacji o charakterze sportowym należało nieco ponad 6% respondentów, do organizacji kobiecych – 4% i do organizacji kościelnych – niepełna 6%.

Odsetek badanych przynależących do poszczególnych organizacji przedstawia tabela 1.

Innym istotnym zagadnieniem jest kwestia przywództwa. Termin „przewodzenie” oznacza m.in. prowadzenie kogoś w określonym kierunku, zaś „przywódca” to ktoś, kto wywiera względnie trwały wpływ na innych ludzi [Chmaj 1997]. Posiadanie zwolenników w jakimś obszarze działań, jest warunkiem zaistnienia przywództwa.

Prawie 2/3 badanych była zdania, że może liczyć na wsparcie innych. Spośród tych osób, najwięcej, bo aż 78%, mogło liczyć na wsparcie kilku osób (do 10), pozostali na kilkunastu (14%), a wyjątkowo na kilkudziesięciu (8%).

Warto podkreślić, że co 11 respondent deklarował fakt założenia jakiejś organizacji w swoim środowisku.

Tabela 1

Odsetek respondentów należących do organizacji działających w gminie

Lp	Rodzaj organizacji	Przynależność (% respondentów)
1.	Stowarzyszenie, fundacja rozwoju lokalnego, promocji gminy	11,6
2.	Ochotnicza Straż Pożarna	12,0
3.	Partie lub stowarzyszenia polityczne w tym PSL	13,5 11,6
4.	Organizacje (związki, kluby i stowarzyszenia) sportowe	6,5
5.	Organizacje kobiece, np. koła gospodyń wiejskich	4,2
6.	Organizacje kościelne, rada parafialna	5,6
7.	Stowarzyszenia miłośników regionu	1,5
8.	SITR	2,8
9.	Stowarzyszenia i samorządy zawodowe	1,0
10.	Inne razem w tym:	3,0
11.	Grupa marketingowa	0,5
12.	Organizacje, stowarzyszenia turystyczne	0,5
13.	ZHP	0,5
14.	Koło Łowieckie	0,5
15.	Inne organizacje	1,0

Źródło: Badania własne.

Ważną kwestią z punktu widzenia oceny przywództwa jest osiąganie sukcesów w ramach własnej działalności. Lider swoją działalność wiąże z sukcesami i porażkami własnej organizacji [Ziemiańczyk 2003]. Nieco ponad połowa respondentów przyznaje, że osiąga i osiągała sukcesy w ostatnich 5 latach. Oczywiście same deklaracje świadczą o subiektywnym odczuwaniu sukcesu, ale z punktu widzenia skuteczności przywództwa ma to ogromne znaczenie. Około 15% respondentów przyznawało się jednocześnie do porażek

Godny uwagi jest rodzaj motywacji, jaki kieruje aktywnością lidera. W badaniach udało się wyodrębnić 4 rodzaje motywacji respondentów:

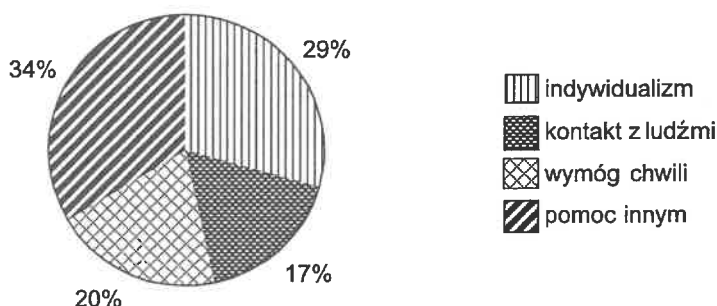
- potrzeba samorealizacji (indywidualizm), rozumiana jako pragnienie osiągnięcia osobistej satysfakcji;
- motywacje o charakterze afiliacyjnym, wynikające z potrzeby działania wspólnotowego, związane z nawiązywaniem i podtrzymywaniem kontaktów społecznych dających jednostce poczucie więzi z innymi, poczucie społecznej akceptacji;
- potrzeba praktycznego działania określana jako: „wymóg chwili”, pragmatyzm;

- motywacje o charakterze altruistycznym, gdzie często pojawia się troska o innych, bezinteresowna pomoc innym członkom społeczności.

Warto zauważyć, że jedna osoba może kierować się kilkoma rodzajami motywacji jednocześnie. W ogólnej liczbie wskazań stosunkowo najczęściej pojawiała się chęć niesienia pomocy współmieszkańcom (34%) oraz potrzeba samorealizacji (29%). Wymóg chwili, potrzeba działania stanowiły 1/5 wskazań, a współpraca, kontakt z ludźmi 17%. Ilustrację graficzną struktury motywacji przedstawia rysunek 1.

Rysunek 1

Struktura motywacji badanych liderów

Respondenci pytani o przeszkody i trudności w działalności społecznej najczęściej wymieniali brak czasu (33% wskazań), i brak pieniędzy (28%). Dość często wymieniali współpracowników i atmosferę (ok. 15% wskazań). Na trudności lokalowe zwracało uwagę 7% badanych.

4. Podsumowanie

W ostatnich latach, jak pokazują badania, wieś była bardziej aktywna niż miasta, zaś rolnicy – zdecydowanie bardziej aktywni niż inne grupy społeczno zawodowe. Mimo trudnych warunków i braków, z jakimi mieszkańcy wsi borykają się na co dzień, potrafią poświęcić swój czas na pracę społeczną, zaangażować się w działania na rzecz swojego środowiska, na rzecz ludzi potrzebujących czy organizacji *non-profit*. Ważnym zadaniem dla samorządów i organizacji wspomagających rozwój wsi staje się stwarzanie możliwości dla tego typu działań. Dużą rolę w tej kwestii mogą odegrać lokalni liderzy, którzy, jak przedstawiają badania, chętnie udzielają pomocy i współdziałają z innymi. Ponadto, co wydaje się szczególnie ważne, 2/3 badanych ma swoich zwolenników, a więc ludzi, którzy chętnie będą z nimi współpracować. W procesie zmian społecznych kluczową rolę odgrywają liderzy - ludzie, którzy dobrze są osadzeni we wspól-

nocie wiejskiej, znają jej problemy i potrzeby, wokół których gromadzą się inni. Warto zatem ich kształcić, wspomagać ich działania, inwestować w ich rozwój w nadziei, że będą działać w swoich środowiskach i pociągną za sobą innych członków społeczności do pracy na rzecz wspólnego dobra. Jest to szczególnie ważne wobec możliwości korzystania z europejskich funduszy strukturalnych i innych instrumentów wspomagających rozwój wsi i rolnictwa.

BIBLIOGRAFIA

1. CBOS (2000): Społeczeństwo obywatelskie? Między aktywnością społeczną a biernością. Komunikat z badań. Warszawa, luty.
2. CBOS (2002): Kondycja polskiego społeczeństwa obywatelskiego. Komunikat z badań. Warszawa, luty.
3. CBOS (2003): Opinie o zmianach ustrojowych po 1989 r. Komunikat z badań. Warszawa, grudzień.
4. CBOS (2004a): Grupowa aktywność społeczna Polaków w latach 1998-2004. Komunikat z badań. Warszawa, luty.
5. CBOS (2004b): Czy Polacy są społecznikami? Komunikat z badań. Warszawa, luty.
6. CBOS (2004c): Korupcja, nepotyzm, nieuczciwy lobbying. Komunikat z badań. Warszawa, styczeń.
7. Chmaj M., Sokół W. (red.) (2001): Mała Encyklopedia Wiedzy Politycznej. Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń, s. 284.
8. Dostęp do internetu w gospodarstwach domowych (2004)
<http://slimak.sciaga.pl/prace/praca/21220.htm>
9. Dudzińska B. (1998): Sterować czy aktywizować?
www.vulcan.edu.pl/eid/archiwum/1998/09/sterowac.html
10. Fedyszak-Radziejowska B. (2003): Nowe elity i nowe organizacje lokalne wobec „starych” problemów polskiej wsi. *Wież i Rolnictwo*, suplement do nr 3, 49-61.
11. Kopaliński W. (2003): Słownik wyrazów obcych i zwrotów obcojęzycznych
www.sownik-online.pl/index.php
12. Moskal S. (1997): Założenia Małopolskiego Programu Rozwoju Wsi i Rolnictwa. *Studia Małopolskie* nr 1, 85-106.
13. Narodowy Spis Powszechny 2002 – raport.
http://www.ceo.org.pl/mojapolska/przeczytane/spis_2002/spis_raport.htm
14. Polska Wieś 2000. Raport o stanie wsi (2001). Fundacja na Rzecz Rozwoju Polskiego Rolnictwa, Warszawa.
15. Rusin J. (2003): Poczucie alienacji a brak poczucia kontroli wewnętrznej.
[www.publikacje.edu.pl/publikacje.php?nr=495](http://www publikacje.edu.pl/publikacje.php?nr=495)
16. Słownik Encyklopedyczny Edukacja Obywatelska (1999). Wydawnictwo Europa, Wrocław.

17. Wilkin J. (2002): Budowa instytucji wspierających rozwój wsi i rolnictwa w kontekście integracji polski z Unią Europejską. [w:] Frenkel I., Hunek T., Tomczak F.: Wieś i rolnictwo - perspektywy rozwoju. IERiGŻ, IRWiR PAN, SGH, Warszawa.
18. Ziemiańczyk U. (2003): Aktywność lidera jako zaczyn samoorganizacji w zmieniających się warunkach społecznych i gospodarczych. *Wieś i Rolnictwo*, suplement do nr 3, 301-309.

URSZULA ZIEMIAŃCZYK

AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA MIESZKAŃCÓW WSI

STRESZCZENIE

Wobec faktu integracji z UE niezwykle istotna staje się jednostkowa i grupowa aktywność Polaków, w tym mieszkańców wsi. Jedną z zasad towarzyszących polityce dofinansowania jest zasada subsydiarności (pomocniczości), a więc zaangażowania zainteresowanych jednostek, grup społecznych, władz lokalnych, regionalnych i krajowych. Powodzenie programów wspólnotowych zależy w dużym stopniu od samoorganizacji społeczeństwa, inicjatywy oddolnej, powszechnego zaangażowania ludzi w sprawy społeczne.

Autorka artykułu skupia się na aktywności mieszkańców wsi, a szczególną uwagę poświęca osobom, które mogłyby tę aktywność wspomagać – czyli liderom społeczności lokalnych. Z badań przeprowadzonych przez autorkę wynika, że w społecznościach wiejskich są osoby gotowe i chętne podjąć role przywódcze, jednakże będą wymagały nieustannego kształcenia i wspomagania.

URSZULA ZIEMIAŃCZYK

SOCIAL ACTIVITY OF RURAL INHABITANTS

SUMMARY

In the face of integration with EU, a significant individual as well as group activity of Poles, and particularly rural inhabitants, is very important. One of the rules attendant finance support policies is the rule of subsidy, it means involvement to development of individuals and social groups, local, regional and national authorities. Success in implementation of EU programs depends on society self-organization and wide-spread personal involvement in social matters.

The paper presents activity of rural inhabitants, pointed out individuals, who could support this activity – leaders of local societies.